

ponechati v oběhu, a, stane-li se tak, má si počínati tak, jak naznačeno bylo ve příčině listů zástavních; rovněž má komisař a po případě sbor censorů nad nimi bděti; avšak platnost nebo účinnost aktů ústavem v tom směru podniknutých není na svolení jich závislou. Věcí zákonodárce bude tomuto papíru obchodem vytvořenému ochranu právní opatřiti, která — ovšem neprávem — v životě již nyní se jemu připisuje.

Literatura: Články Dra. Pavlíčka v časop. »Jur. Bl.« č. 1—4 z r. 1891, a Dra. Pavlíčka »das österr. Pfandbriefrecht«, Vídeň, 1895.

Litkup.

I. Pojem.

Litkupem rozumí se obnos při uzavírání smlouvy ujednaný, který jedna strana druhé zaplatiti má v tom případě, kdyby od splnění smlouvy upustila (§ 909 o. o. z.). Litkup uvádí se vedle závdavku (§ 908 o. o. z.) a pokuty konvenční (§ 1336 o. o. z.) jako prostředek k utvrzení smluv. V pravdě nelze však při litkupu mluvit o utvrzení, nýbrž spíše o oslabení smlouvy. Máť dlužník tu právo, na místě, aby plnil, co dle smlouvy plniti má, zapraviti litkup a tím závazku hlavního se zhostiti. Alternativa facultas dlužníkovi příslušící nevztahuje se tudíž na závazek (obligaci), nýbrž na splnění tohoto (solutio).

II. Rozdíl mezi litkupem a závdavkem.

Litkup liší se od závdavku

1. tím, že závdavek dle § 908 o. o. z. již při uzavírání smlouvy dává dlužníka, kdežto při litkupu strana pouze slíbí, že v případě, že by smlouvu nesplnila, tento zaplatí (§ 909 o. o. z.).

2. Závdavek dává se na znamení, že smlouva jest hotova, a za účelem pojištění splnění jejího, litkup naproti tomu má povahu pouhého nároku na náhradu za nesplnění smlouvy.

3. Závdavek podržeti může pouze strana bezvinná, kdežto litkup žádati lze na kterékoli straně od smlouvy upustivší, bez ohledu na to, upustí-li od smlouvy vinou svou nebo vinou strany druhé nebo je-li vina na obou stranách.

III. Náležitosti zákonné.

1. Litkup žádati lze jen tehdy, je-li uzavřená smlouva platnou a právně účinnou (roz. nej. s. dv. ze dne 8. července 1862 č. 4187, sb. »Hye« č. 1539). Smlouva mající za předmět plnění nedovolené, jest neplatná a, byl-li litkup slíben, jest slib ten rovněž bezúčinný.

2. Stane-li se splnění smlouvy teprve po uzavření její nemožným, pomíjí povinnost litkup zapraviti, neboť § 909 o. o. z. výslovně ustanovuje, že jen ten jest povinen litkup zaplatiti, kdo od smlouvy před splněním její upustí; stane-li se splnění smlouvy později nemožným, nelze vůbec o dobrovolném upuštění od smlouvy mluvit, tak na př. vezme-li předmět smluvní zkázu nebo stane-li se splnění nemožným náhodou.

3. Nestalo-li se splnění nemožným pouhou náhodou, nýbrž vinou strany, jest litkup zapraviti (§ 911 o. o. z.). Zákon rozeznává tu mezi pouhou náhodou a náhodou zaviněnou. O zaviněné náhodě mluvit lze na př. nešetřila-li strana zákonných ustanovení (§ 1311 o. o. z.).

4. Litkup může býti smluven buď v ten způsob, že strana, která od smlouvy upustí, jej má zapraviti, nebo, že jedna strana v každém případě smlouvu splniti musí, kdežto druhá, že má právo, buď smlouvu splniti nebo od ní upustiti a litkup zapraviti.

5. Závdavek a litkup mohou býti vedle sebe (roz. ze dne 4. října 1863 č. 6867, sb. č. 1825). Ježto však plnění závdavku s výhradou ústupu od smlouvy se nesrovnává, připustiti lze úmluvu obojího jen tehda, když litkup nebyl číselně určen, takže závdavek vlastně na místo tohoto nastupuje. V případě upuštění od smlouvy ztrácí pak strana odstupující závdavek, resp. obdržela-li jej, musí jej ve dvojnásobném obnosu vrátiti (§ 910 o. o. z.). Byl-li kromě daného závdavku ještě určitý litkup slíben, nepokládá se závdavek za litkup, nýbrž platí tu předpisy § 908 o. o. z. (výt. z prot. ze dne 21. března 1822, Pratobevera, Materialie sv. 7, s. 368; viz roz. ze dne 17. listopadu 1863 č. 18, časop. »Ger. Haile« r. 1865). V případě tomto má bezvinná strana právo, litkup odmítnouti, a nechce-li se se závdavkem spokojiti, žádati za splnění smlouvy, a není-li to již možným, žádati náhradu.

6. Nárok na litkup trvá pouze potud, pokud smlouva splněna nebyla, takže byla-li smlouva již částečně splněna, nelze litkup již žádati (§ 909 o. o. z.). Toto zákonné ustanovení tvoří vyjimku z pravidla § 920 o. o. z., který připouští oboustranné upuštění od smlouvy, která pouze částečně splněna byla.

IV. Právo obchodní.

Dle práva obchodního pokládá se závdavek za litkup, bylo-li to výslovně umluveno, nebo je-li to v místě obvyklým (čl. 285 obch. z.), jinak ale platí tu předpisy obč. zákona (čl. 1 obch. z.).

V. Právo poplatkové.

Z úmluvy litkupu jest dle panující praxe hledě ku § 39 popl. z. vyměřiti poplatek zvlášť (nál. spr. s. dv. ze dne 25. ledna 1877 č. sb. 29, ze dne 3. května 1878 č. sb. 260, ze dne 4. listopadu 1879 č. 604, ze dne 12. dubna 1881 č. 1070, ze dne 3. dubna 1883 č. 1717, ze dne 12. června 1883 č. 1795, ze dne 14. června 1887 č. 3581). Dle správného náhledu Dra. Talíře (Poplatky a kolky v Rakousku, 1896, str. 623) nenabude se úmluvou litkupu více práv, které by nebyly již sebou dány hlavním jednáním právním, a nelze tudíž úmluvu litkupu za předmět zvláštního poplatku považovati.

Lítost účinná viz Důvody beztretnosti.

Loďstvo a námořnictvo válečné.

I. Pojem.

Námořnictvo válečné jest část válečné moci státu, která jest určena ku vedení námořních válek, ku hájení pobřeží vlasti, ku podporování pozemní moci branné při pobřežních operacích, k ochraně námořního obchodu a osad zámořských. Válečné námořnictvo má hájiti čest vlajky a zájmy státu, jemuž náleží, podporovati udržování pořádku na moři i ve přístavech, potlačovati loupežnictví námořní. Než vedle toho zúčastnila se též válečné lodi všech kulturních států vždy účinně vědeckých prací, výzkumných cest, vodopisných pozorování, zkoumání hloubky a j.

II. Dějiny.

První počátky rakouského námořnictva válečného sáhají až po rok 1542, kteréhožto roku vystrojil císař Ferdinand I. v Terstu dvě brigantiny a jednu loď lapací. Následkem převahy Benátek na jaderském moři zůstalo však při pouhém pokusu; byloť se spokojiti tím, že na Dunaji byly zřízeny námořní koráby a čajky, jež později byly obsazeny titelským praporem čajkistů a konaly dobré služby proti Turkům. Vlastního námořního